

Hans Küng i Der Spiegel den 26. marts 2005

om Johannes Paul den 2. – modsigelsernes pave.

Refereret og oversat af Børge Mannov
(29-mar-05 udsendt på engelsk som VEOK's nyhedsmail nr. 15)

Kort før pavens død skrev den internationalt anerkendte schweiziske katolske teolog Hans Küng en artikel om paven, som fik en betydelig omtale ikke bare i det tysksprogede Europa. Küng, der er en internationalt anerkendt katolsk teolog, pådrog sig Vatikanets vrede som følge af sin skarpe kritik af pavedømmets tiltagende magtudfoldelse, der efter hans mening gik i den stik modsatte retning af den, som det andet Vatikankoncil havde anvist.

I 1979 havde paven fået nok og forsøgte at lukke munden på Küng ved at fratage ham retten til at undervise på de katolske institutioner, men Küng fortsatte både som præst og som universitetslærer i økumenisk teologi ved Tübingen i Sydtykland indtil han blev pensioneret i 1995. Pavens forsøg på at give Küng mundkurv på vakte betydelig opsigt overalt i verden. Her i Danmark reagerede den nu afdøde pastor Ib Andersen, der var en af de bedste katolske teologer og prædikanter her i landet – og som efter mange danskeres mening var selvskreven til at afløse biskop Suhr som ny biskop – ved at meddele, at når Küng ikke længere måtte tale i kirken, så ville han, Ib Andersen, heller ikke tale eller prædike – et standpunkt, han stod fast på og som blev respekteret af biskop Martensen, der fik ham udnævnt til Monsignore..

Her bringer vi et resume af Küngs artikel, der blev publiceret den 26. marts 2005 af det tyske magasin Der Spiegel (www.spiegel.de) og som er oversat til engelsk og andre sprog og publiceret i adskillige lande. Der Spiegel præsenterer ham som en af vor tids ledende katolske teologer – han er i dag 75 år og fortsat ukuelig. Som formand for The Global Ethic Foundation er Küng også rådgiver for De Forenede Nationer.

Om paven skriver Küng:

”Selv for mange katolikker er denne pave, hvis fysiske styrke nu er ebbet ud, og som nægter at indskrænke sin magt, blevet et symbol på en uredelig kirke, der bag den glitrende facade er blevet forkalket og senil. Den stemning af fest og håb, der var fremherskende under det andet Vatikankoncil (1962-1965) er væk. Udsigten til fornyelse, økumenisk forståelse og kirkens åbning over for den moderne verden er gået tabt, og fremtiden tegner sig dystert. Mange katolikker har givet op eller forladt kirken i frustration over dette selvtilstrækkelige hierarki. Resultatet er, at mange katolikker stilles over for det umulige valg: Spil med eller forlad kirken. Nyt håb vil kræve, at kirkens ledere i Rom og biskopperne på ny orienterer sig med evangeliet som kompas.”

Küng anerkender pavens indsats i forbindelse med Sovjetimperiets fald, men mener, at det pavelige propagandaapparat i høj grad har overdrevet betydningen af hans indsats – før Gorbatsjev kom til magten i Sovjet havde han ikke udrettet mere på dette politiske område end det indtil nu er lykkedes for ham i Kina.. Sovjetunionen brød sammen som følge af systemets indbyggede sociale og økonomiske modsætninger, mener han.

”Efter min mening er Karol Wojtyła ikke den største, men den mest modsætningsfyldte pave i det 20. århundrede. En pave med mange store talenter og mange forkerte beslutninger. Hans ”udenrigspolitik” kræver omstilling, reformer og dialog af den omverden, han henvendte sig til, men det står i stærk kontrast til hans ”indenrigspolitik”, der sigter på at genopbygge tilstandene før Vatikankonciliet, modvirke reformer og afskære dialogen inden for kirken og etablere en absolut romersk dominans.”

Küng omtaler 9 områder, hvor modsætningerne i pavens politik træder tydeligt frem. Han skriver:

Menneskerettighederne

Udadtil støtter paven menneskerettighederne, men indadtil nægter han biskopper, teologer og ikke mindst

kvinder de samme rettigheder. Vatikanet, som tidligere var en absolut modstander af menneskerettighederne, er i vore dage mere end villig til at blande sig i europæisk politik, har endnu ikke underskrevet Europarådets deklARATION om menneskerettighederne. Der er alt for mange af de kanoniske bestemmelser i den romerske kirkeret, der bygger på middelalderens absolutisme, der skal skrives om, før Vatikanet kan underskrive. Ideen om magtens fordeling, der er grundstenen for al lovlig praksis i vor tid, er ukendt. Det samme gælder retfærdig og betimelig juridisk fremgangsmåde: ved behandlingen af kirkelige uoverensstemmelser er det det samme Vatikankontor, der fungerer som lovgiver, anklager og dommer. Konsekvens: et servilt episkopat og utålelige legale forhold. Ingen, der stilles for en højere kirkelig domstol har nogen chance for at få medhold.

Kvindernes rolle

Den store tilbeder af den hellige jomfru Maria lovpriser den ædle idé om kvindelighed, men forbyder samtidigt kvinderne at praktisere fødselskontrol og nægter dem at blive præster. Konsekvens: der opstår en kløft mellem den udadvendte tilsyneladende konformitet og den indre samvittighedens autonomi. Det resulterer i, at biskopper, der støtter sig til Rom, fremmedgør sig selv over for kvinderne, som vi så det i 1999, hvor paven gav ordre til, at de tyske biskopper skulle lukke de katolske rådgivningscentre for kvinder, der påtænkte abort. Kvinderne skulle ifølge tysk lov fremlægge dokumentation for, at de havde modtaget rådgivning fra et anerkendt center, før de kunne få en abort. De katolske centre kunne naturligvis ikke i alle tilfælde overtale kvinderne til ikke at abortere. Derfor oplevede man, at kvinder fik aborttilladelse efter at have fremlagt en attest om, at de havde modtaget katolsk rådgivning. Trods indtrængende henstillinger fra de tyske biskopper, der kunne pege på, at centrenes rådgivning forhindrede mange aborter, måtte biskopperne bøje sig for kravet om, at ingen, der fik abort, kunne fremlægge en attest for at have modtaget katolsk rådgivning. Dette førte til at strømmen af kvinder, der forlod kirken, voksede..

Sexual moral

Johannes Paul prædikede mod fattigdom, sult og lidelse overalt i verden, men han gjorde sig selv medskyldig i denne elendighed ved sin holdning til fødselskontrol og befolkningsekspllosion. Under sine rejser og ved FN-konferencen i Cairo i 1994 erklærede han sin kategoriske modstand mod pillen og kondomer, og har dermed mere end nogen anden statsmand pådraget sig en medskyld for befolkningsekspllosionen og udbredelsen af AIDS i Afrika.

Konsekvens: Selv i traditionelt katolske lande som Irland, Spanien, Portugal og Italien bliver den katolske kirkes rigoristiske sexual moral afvist af de brede masser.

Præsternes Cølibat

Ved at fastholde det traditionelle billede af den cølibatære mandlige præst bærer paven hovedansvaret for den katastrofale præstemangel, sammenbruddet af den spirituelle velfærd i mange lande og de pædofilskandaler, som kirken ikke længere kan skjule.

Ægteskab er stadig forbudt for mænd, der har viet deres liv til at være præst. Dette er kun et eksempel på, hvordan denne pave, lige som sine forgængere ignorerer bibelens lære og den store tradition fra det første årtusinde, som ikke krævede cølibat af præsterne. Hvis nogen i kraft af sit embede er tvunget til ikke at gifte sig, er der en stor risiko for, at den sunde udvikling af sexualiteten vil slå fejl.

Konsekvens: Det tynder ud i præsteskabets rækker og der mangler nyt blod i den katolske kirke. Snart vil to tredjedele af alle sogne i det tysktalende Europa og andre steder være uden deres egen præst og dermed uden regelmæssig fejring af nadveren. Mere end 1400 af Tysklands præster kommer fra Polen, Indien og Afrika, og sammenlægningen af sogne til "spirituelle enheder", der er meget upopulær, kan ikke længere skjules. Antallet af nyordnede præster i Tyskland faldt fra 366 i 1990 til 161 i 2003, og præsternes gennemsnitsalder er i dag over 60.

Den økumeniske bevægelse

Paven kan lide at fremtræde som en talsmand for den økumeniske bevægelse, men samtidig med at han kraftigt understreger Vatikanets relationer til ortodokse og reformerede kirker, har han nægtet at anerkende deres kirkelige embeder og eukaristi.

Paven kunne have imødekommet forslagene fra mange økumeniske studier og møder og accepteret den praksis, som mange lokale katolske præster har forsøgt at anlægge ved at anerkende ikke-katolske kirkers embeder og eukaristi og tillade eukaristisk gæstfrihed. Han kunne også have nedtonet Vatikanets overdrevne middelalderlige krav på magten, når det gælder doktriner og lederskab i forhold til de østeuropæiske kirker og protestantiske kirker, og han kunne have stoppet Vatikanets politik med at sende romersk-katolske biskopper til de områder, der domineres af den russiske ortodokse kirke. Det stod i hans magt at gøre disse ting, men det har paven ikke villet. I stedet har han ønsket at bevare og udbrede det romerske magtsystem. Derfor har han grebet til et fromt dobbelt-spil: Roms magt- og prestigepolitik er tilsløret bag økumeniske sæbekasse-rallyer og tom gestus.

Konsekvens: den økumeniske forståelse er blokeret og forbindelserne til de ortodokse og protestantiske kirker er blevet belastet i betydelig grad. Pavedømmet er blevet den største belastning for de kristne kirkers enhed, således som det også var tilfældet i det 11. og det 16. århundrede.

Pavens personlige politik

Som biskop og senere ærkebiskop af Krakow deltog Karol Wojtyla i det andet Vatikankoncil. Men som pave har han tilsidesat den kollegialitet mellem pave og biskopper, som koncilet gik ind for og i stedet fejret pavedømmets triumfer på bekostning af biskopperne. Koncilet beskrev selv sit program med ordene "Aggiornamento (Ajourføring) – Dialog og Kollegialitet - Økumeni", men hvad der nu er sat i stedet er i doktriner og praksis er "Tilbagevenden – Moralprædiker – Lydighed og Romersk kontrol". Kriteriet for udpegning af en biskop er ikke evangelisk ånd eller pastoral åbenhed og iver, men snarere absolut loyalitet mod Roms linje. Før udnævnelsen bliver deres grundlæggende konformitet testet efter et af kurien udarbejdet spørgeskema og de bindes sakralt ved aflæggelsen af en ed om personlig lydighed til paven, der svarer til en ed til "Føreren".

Pavens venner blandt de tysktalende biskopper inkluderer Kölns kardinal Joakim Meissner, kardinal Hans Herman Gorer, der tog sin afsked i 1995 som Wiens ærkebiskop efter at være blevet anklaget for seksuelt misbrug af elever og biskop Kurt Krenn af Sct. Pölten, som nylig har måttet tage sin afsked efter afsløringen af en sex-skandale i hans præsteseminarium. Disse er blot nogle få spektakulære fejltagelser, der skyldes pavens ødelæggende personalepolitik, der har tilladt farlige moralske, intellektuelle og pastorale skred inden for biskoppernes kreds.

Konsekvens: Et stort set middelmådigt, ultrakonservativt og servilt episkopat er muligvis den største byrde, som Johannes Pauls alt for lange pontifikat har efterladt kirken med. Man skal ikke lade sig bedrage af de vældige skarer af begejstrede, der møder op ved de veltilrettelagte pavelige TV-transmitterede begivenheder: millioner har forladt kirken under dette pavedømme, eller de har vendt det religiøse liv ryggen i frustration.

Klerikalismen

Den polske pave træder ind på scenen som en dybt religiøs repræsentant for det kristne Europa, men hans triumferende fremtræden og reaktionære politik fremkalder mod hensigten fjendtlighed mod kirken og endog mod kristendommen. I den pavelige evangeliserings kampagne, som er centreret om en sexual moral, der er ude af trit med tiden, bliver ikke mindst kvinderne, der ikke deler Vatikanets holdning til kontroversielle spørgsmål om fødselskontrol, skilsmisse, abort og kunstig befrugtning, nedvurderet som tilhængere af "dødens kultur". I Tyskland f.eks., hvor Vatikanet forsøgte at gribe ind over for politikere og katolske biskopper i sagen om rådgivning til kvinder, der søgte abort, skaber den romerske kurie det indtryk, at den kun har ringe respekt for den lovfæstede adskillelse mellem stat og kirke. Ja, Vatikanet forsøger endog at lægge pres på Europaparlamentet ved at kræve udnævnelse af eksperter, der er særligt loyale mod Rom. I stedet for at gå ind i den sociale og politiske debat ved overalt at støtte fornuftige løsninger, fyrer den romerske kurie faktisk op under polariseringen mellem "pro life" og "pro choice" bevægelserne, mellem moralisterne og libertinjerne, ved sine proklamationer og hemmelige agitation (gennem sine diplomatiske repræsentationer, bispekonferencerne og politiske "venner").

Konsekvens: Roms klerikalistiske politik styrker nærmest de dogmatiske antiklerikalister og fundamentalistiske ateister, og den skaber mistanke blandt de troende om, at religionen misbruges til fremme af politiske formål.

Nyt blod i kirken

Som karismatisk kommunikator og mediestjerne var paven særlig effektiv blandt unge mennesker, også selvom han blev ældre. Men han opnåede dette ved at inddrage store dele af de konservative bevægelser af italiensk oprindelse, Opus Dei bevægelsen, der stammer fra Spanien og en ukritisk pavetro offentlighed. Alt dette er symptomatisk for pavens måde at behandle den brede offentlighed af lægfolk og hans manglende evne til at tale med sine kritikere.

De store regionale og internationale ungdomsarrangementer, der blev sponsoreret af de nye lægfolksbevægelser (Focolare, Comunione e Liberazione, Sanct Egidio, Regnum Christi) og overvåget af hierarkiet tiltrækker hundredetusinder unge mennesker, mange af dem velmenende, men alt for mange ukritiske. I tider, hvor de savner overbevisende lederskikkelser, gør den aktive deltagelse i sådanne masse-begivenheder et stort indtryk på de unge. Den personlige magnetisme hos "John Paul Superstar" er sædvanligvis mere betydningsfuld end indholdet af pavens taler, men deres virkning på menighedens liv er minimal.

Ud fra pavens ideal om en ensrettet og lydige kirke ser paven næsten udelukkende kirkens fremtid i lyset af disse konservative lægfolk-bevægelser, der er lette at kontrollere. Dette omfatter også Vatikanets afstandstagen fra Jesuiterordenen, der er orienteret mod Vatikankoncilets grundholdninger. Jesuitterne, der tidligere af paverne var foretrukne på grund af deres intellektuelle kvaliteter, kritiske teologi og liberale teologiske synspunkter, opfattes nu som sabotører af dem pavelige restaureringspolitik.

I stedet har Karol Wojtyla allerede i sin tid som ærkebiskop i Krakow vist den største tillid til den finansielt magtfulde og indflydelsesrige, men udemokratiske og hemmelighedsfulde Opus Dei, en bevægelse, der i sin fortid var forbundet med fascister og i dag især er aktiv i finansverdenen, politik og journalistik. Paven har faktisk givet Opus Dei en særlig og enestående retslig status, der fritager Opus Dei fra at være underkastet det sædvanlige tilsyn fra biskopperne de steder, hvor bevægelsen har slået sig ned.

Konsekvens: Unge mennesker fra de kirkelige grupper og kongregationer, og især de ikke-organiserede almindelige katolikker holder sig væk fra de store ungdomsstævner. Katolske ungdomsorganisationer, der forholder sig kritisk til Vatikanet, bliver straffet og udsultet økonomisk, når lokale biskopper på anmodning fra Rom tilbageholder de økonomiske midler. Det ærkekonservative og hemmelighedsfulde Opus Dei's voksende indflydelse i mange institutioner har skabt et klima af mistanke og frygt. Biskopper, der engang var kritiske mod Opus Dei, er faldet til patten og affinder sig med Opus Dei, medens lægfolk, der engang var engageret i det kirkelige liv, har trukket sig tilbage i resignation.

Fortidens synder

Pave Johannes Paul har i 2000 offentligt bekendt den romersk-katolske kirkes historiske synder, men han har stort set ikke draget nogen konsekvenser heraf. Pavens barokke og bombastiske kirkelige skriftemål iscenesat i Peterskirken, omgivet af alle kardinalerne, var vagt, uspecifikt og tvetydigt. Paven bad kun om tilgivelse for de synder, der var begået af kirkens "sønner og døtre", men ikke for dem, der var begået af de "hellige fædre" eller af "kirken selv" eller af de af kirkens hierarki, der var til stede ved denne begivenhed.

Paven kommenterede aldrig Kuriens handler med mafiaen, og han bidrog faktisk mere til at tilsløre end afsløre skandaler og kriminelt adfærd. Vatikanet har også været utroligt langsom til at gribe ind over for pædofile forbrydelser, der involverede medlemmer af kleresiet.

Konsekvens: Den halvhjertede pavelige syndsbeholdelse forblev uden konsekvenser. Den affødte hverken kursændringer eller handlinger, men forblev ord.

Hos den katolske kirke har dette pontifikat, uanset dets positive aspekter, som helhed været en stor skuffelse og til syvende og sidst en katastrofe. Som et resultat af pavens modsætningsfyldte væsen er kirken blevet stærkt polariseret, fremmedgjort for talrige mennesker og kastet ud i epoke af krise – en strukturkrise, der nu efter et kvart århundrede afslører fatale mangler i kirkens udvikling og et voldsomt behov for reformer.

På trods af alle intentioner i det andet Vatikankoncil blev det middelalderlige romerske system, et magtapparat med totalitær træk, genoprettet gennem en dygtig og hensynsløs politik på det personlige og akademiske plan. Biskopperne blev sat på plads, præsterne overbebyrdet med arbejde, teologerne fik mundkurv på, lægfolk blev berøvet deres rettigheder, kvinderne diskrimineret, de nationale synoders og kirkegængernes ønsker ignoreret sammen med sexskandaler, forbud mod diskussioner, liturgisk søbemand, forbud mod lægfolks prædiken, tilskyndelser til angivelser for kætteri, indgreb mod deltagelse i nadveren..... alt dette kan "verden" næppe gøres ansvarlig for.

Resultatet er, at den katolske kirke ganske har mistet den store troværdighed som den i sin tid nød under pave Johannes den 23. og i kølvandet på det andet Vatikankoncil.

Hvis den næste pave fortsætter i samme spor vil han kun forøge en enorm ophobning af problemer og bringe kirkens nuværende strukturproblemer i en håbløs situation. I stedet må en ny pave gå ind for kursforandringer og inspirere kirken til at gå ad nye stier – i Johannes den 23. 's ånd og i pagt med det kraftige fremstød mod reformer, som blev lanceret af det andet Vatikankoncil."

Der Spiegel har netadressen www.spiegelonline.de

VEOK's Nyhedsmails udsendes til de medlemmer, hvor vi kender e-mail adressen. Hvis du ikke ønsker at modtage disse mails fremover, så giv os venligst besked. Adressen står nederst på dette brev.

Nyhedsmail'en vil også kunne læses på vor hjemmeside: www.VEOK.dk
Orientering fra formand og bestyrelse vil fortsat blive sendt i nyhedsbreve, som tilgår alle foreningens medlemmer per e-mail eller post.
Indholdet i de breve og meddelelser, der bringes i VEOK's nyhedsmail, er ikke nødvendigvis udtryk for foreningens holdninger.

Henvendelse til redaktionen af VEOK's nyhedsmail:
Monique Buch, ansvarshavende
Madvigs alle 12
1829 Frederiksberg C
Tlf: 3324 3040 - Buch@VEOK.dk

Foreningen VEOK - Vi-Er-Også-Kirken - www.VEOK.dk
Formand: Kristine Fog-Morrisette, Møllehaven 28, 3550 Slangerup - Formand@VEOK.dk
